

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТИ

УДК 378.147:004

С.М. АМЕЛІНА

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ НА ОСНОВІ РАМКОВОЇ ПРОГРАМИ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

У статті розглянуто питання формування іншомовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців на основі Рамкової програми. Визначено інноваційні засади пропонованої програми. Розглянуто компетенції, формуванню яких сприяє Рамкова програма, та особливості розвитку діяльній іншомовної компетенції не тільки в повсякденних, а й у фахових ситуаціях. Доведено необхідність орієнтації цілей, принципів, змісту, методики викладання мови та оцінювання набутих знань і вмінь згідно з типовими завданнями фахівця та вміннями їх застосування в професійній діяльності. Охарактеризовано форми й критерії оцінювання рівня володіння студентами німецькою мовою.

Ключові слова: Рамкова програма, інноваційні засади, німецька мова, студент.

Успішне функціонування багатьох сфер життєдіяльності суспільства: бізнесу, технологій, науки – в умовах глобалізації неможливе без володіння фахівцями іноземними мовами, адже процес входження України у світовий освітній простір і її участь у Болонській конвенції зумовлюють необхідність високого рівня володіння, як мінімум, однією іноземною мовою, зокрема німецькою. Задоволення цих вимог передбачає оновлення змісту викладання німецької мови у вищих навчальних закладах України на основі подальшого розвитку набутих у школі знань. Це вимагає відповідної орієнтації цілей, принципів, змісту, методики викладання мови та оцінювання набутих знань і вмінь згідно з визначеними в освітньо-кваліфікаційній характеристиці фахівця типовими завданнями та вміннями їх застосування в професійній діяльності.

Пропонована Рамкова програма створена в межах міжнародного проекту “Німецька мова для професійного спілкування у ВНЗ”, учасниками якого є Білорусь, Боснія і Герцеговина, Італія, Македонія, Польща, Румунія, Сербія, Словаччина, Україна, Франція, Хорватія та Чехія. Керівником європейського проекту є Д. Гіллеріх.

Мета статті – розглянути питання формування іншомовної компетенції у студентів вітчизняних навчальних закладів на основі Рамкової програми з німецької мови для професійного спілкування для вищих навчальних закладів України.

До інноваційних підходів Рамкової програми належать:

– розвиток діяльній комунікативної компетенції, що передбачає практичне оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності та комунікативне використання німецької мови як у повсякденних, загальних ділових ситуаціях, так і у фахових;

- професійна та фахова спрямованість, що передбачає залучення професійних навичок, умінь і знань;
- усвідомлення міжкультурних відмінностей, розуміння чужої та власної культур;
- спільне обговорення й визначення викладачами та студентами тематики навчального процесу, участь студентів у плануванні занять;
- формування тематичних мереж для визначення змісту навчального процесу;
- система оцінювання рівня сформованості комунікативної діяльничної компетенції студентів з урахуванням рівнів володіння іноземною мовою, визначених у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти [2].

Загальною метою занять з німецької мови професійного спрямування є розвиток діяльничної іншомовної компетенції не тільки в повсякденних, а й у фахових ситуаціях, що передбачає:

- усвідомлення студентом відносин між власною та іноземними культурами;
- формування навичок та вмінь автономного навчання;
- розвиток та активізацію міжфахового мислення;
- формування в студента власної відповідальності за результати навчання шляхом організації навчального процесу спільно з викладачем та іншими студентами.

Професійно орієнтована міжкультурна комунікативна компетенція – це навички та вміння, які забезпечують кваліфіковану професійну діяльність у приватній, суспільній, професійній та освітній сферах спілкування в багатонаціональному суспільстві іноземною мовою, а також невербальними (формули, графіки, жести, міміка) засобами спілкування в контексті цільової культури [1, с. 9].

Іншомовна комунікативна компетенція – це сукупність навичок, умінь та знань, що дає змогу навчатися, працювати та спілкуватися в багатонаціональному суспільстві й досягати в рівноправному діалозі взаєморозуміння та взаємодії з представниками інших культур [1, с. 10]. Ця компетенція реалізується через розвиток навичок та вмінь з основних видів мовленнєвої діяльності, що охоплюють рецепцію, продукцію, інтеракцію й медіацію та реалізуються як у писемній, так і в усній формах. Розвиток іншомовної комунікативної компетенції надає студентові можливість удосконалювати свої вміння в читанні, аудіюванні, письмі та говорінні для вироблення навичок працювати з інформацією текстів різних типів з будь-яких джерел на основі вже набутих знань про світ; вилучати, аналізувати та систематизувати, добирати та передавати інформацію; на основі здобутої інформації формувати власну думку, обґрунтовувати її та надавати необхідні пояснення; розпізнавати наміри повідомлення, які відповідають певним різновидам текстів з їх граматичними структурами й правилами, розуміти та переносити їх на адекватні ситуації.

Соціокультурна компетенція – це вміння та готовність застосовувати сукупність соціолінгвістичних, соціопсихологічних, країнознавчих та міжку-

льтурних знань для досягнення порозуміння між особами або групами, які є представниками різних соціумів, мовою та в межах соціокультурного контексту однієї зі сторін [1, с. 10].

Фахова компетенція – це вміння професійно, самостійно та відповідально вирішувати стандартні завдання. До цієї компетенції належать: фахові навички та знання, досвід, розуміння специфічної фахової постановки питання та міжпредметних взаємозв'язків, а також уміння цілеспрямовано та технічно бездоганно вирішувати професійні завдання та проблеми. Фахова компетенція на заняттях з німецької мови формується через розвиток навичок та вмінь: володіти основними вміннями на загальному професійному рівні (ведення розмови, аргументації, унаочнення, презентації тощо); розкривати та відтворювати фаховий зміст комунікативними прийомами зі специфічним фаховим наповненням (дефініція, називання, опис тощо) [1, с. 11].

Навчальна компетенція – це вміння вчитись, використовуючи з максимальною ефективністю наявні засоби та форми навчання. До цієї компетенції належать здатність і вміння співпрацювати в процесі навчання з викладачем та іншими студентами; вміння виконувати навчальні завдання різного типу; використання набутих лінгвістичних, фонових і соціокультурних знань [1, с. 11].

Формування навчальної компетенції на заняттях з німецької мови відбувається завдяки розвитку вмінь і навичок: застосовувати різні прийоми виконання навчальних завдань залежно від навчальної ситуації й типу завдань; використовувати технічні засоби навчання; взаємодіяти в навчальному процесі.

Під методичною компетенцією розуміють навички й уміння оволодівати навчальними техніками та стратегіями при вирішенні професійних завдань або проблем, а також переносити як нові знання, так і набуті стратегії на інші сфери діяльності. При цьому студент самостійно обирає, застосовує та розвиває методи мислення й прийоми роботи або стратегії розв'язання питань [1, с. 11].

Формуванню методичної компетенції під час занять з німецької мови сприяє розвиток вмінь і навичок: планувати та організовувати виконання завдань, наближених до майбутньої професійної діяльності; вибирати техніки та стратегії навчання, враховуючи потенційну складність завдання; здійснювати самоконтроль за розвитком власної іншомовної мовленнєвої компетенції.

Оцінювання проводиться на різних етапах упродовж усього курсу навчання. Воно охоплює вступне, поточне, рубіжне та підсумкове оцінювання. Важливого значення набуває оцінювання самостійної роботи та самооцінювання.

Мета вступного оцінювання – розподіл студентів на групи за рівнем володіння німецькою мовою. Бажано, щоб тести для вступного тестування відповідали рівням володіння мовою в Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти. Унаслідок проведеного тестування викладачі отримують інформацію про рівень володіння мовою студентів, що сприятиме підготовці робочих програм, які змогли б запропонувати студентам навчальний матеріал для досягнення наступного рівня володіння мовою.

Поточне оцінювання розробляється з урахуванням галузевої специфіки. Мета поточного оцінювання полягає в тому, щоб визначити досягнутий сту-

дентом рівень навичок та вмінь, а також якість засвоєння навчального матеріалу.

Рубіжне оцінювання здійснюється наприкінці модуля, семестру або навчального року для діагностики рівня сформованості комунікативної компетенції.

Підсумковий іспит перевіряє рівень комунікативної компетенції студента в межах як загальнонавчальної, так і професійної та фахової тематики відповідно до вимог Програми. Доцільно також ознайомити студентів з міжнародними іспитами з німецької мови як іноземної і, по можливості, підготувати їх до цих іспитів.

Підсумковий іспит складається, як правило, з письмової та усної частин. До письмової частини доцільно вносити завдання на:

- розуміння прочитаного;
- розуміння прослуханого;
- опрацювання та створення тексту з орієнтуванням на ситуацію.

Усна частина може проходити як керована співбесіда за фаховою тематикою, а також тематикою міжнародних іспитів, під час якої студент виявляє своє вміння зрозуміти та коректно вести розмову й дискутувати у фахово-професійному контексті.

Основний потенціал самооцінювання полягає в його використанні як інструмента підвищення мотивації та ефективнішої організації навчання. Правильність самооцінювання значно зростає при застосуванні чітких і надійних критеріїв. Самооцінюванню підлягають комунікативний та лінгвістичний рівні володіння мовою. Власний рівень володіння мовою студенти зможуть діагностувати, враховуючи шкали та дескриптори Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти.

Висновки. Рамкова програма є основою для планування та організації занять з німецької мови, що орієнтуються на Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти. Рамкова програма пропонує шляхи та можливості організації занять з німецької мови як заняття, зорієнтованого на майбутню професію.

Перспективи подальших досліджень можуть бути пов'язані з розробкою методики формування іншомовної комунікативної компетенції.

Список використаної літератури

1. Curriculum für den sprachpraktischen Deutschunterricht an pädagogischen Fakultäten der Universitäten und pädagogischen Hochschulen. – К. : Ленвіт, 2004. – 256 с.
2. Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen / Europarat. – Berlin; München; Wien; Zürich; New York : Langenscheidt, 2001. – 112 с.
3. Рамкова програма з німецької мови для професійного спілкування для вищих навчальних закладів України / С.М. Амеліна, Л.С. Аззоліні та ін. – К. : Гете-інститут, Ленвіт, 2006. – 90 с.

Стаття надійшла до редакції 25.02.2014.

Амеліна С.Н. Формирование иноязычной компетенции на основе Рамочной программы по немецкому языку

В статье рассмотрены вопросы формирования иноязычной коммуникативной компетенции будущих специалистов на основе Рамочной программы. Определены иннова-

ционные принципы предлагаемой программы. Рассмотрены компетенции, формированию которых способствует Рамочная программа, и особенности развития деятельностной иноязычной компетенции не только в повседневных, но и в профессиональных ситуациях. Доказана необходимость ориентации целей, принципов, содержания, методики преподавания языка и оценивания приобретенных знаний и умений в соответствии с типовыми задачами специалиста и умениями их применения в профессиональной деятельности. Охарактеризованы формы и критерии оценивания уровня владения студентами немецким языком.

Ключевые слова: Рамочная программа, инновационные принципы, немецкий язык, студент.

Amelina S. Formation of foreign language competence based on the Framework Programme for the German language

The article deals with the problem of teaching students German on the basis of the Framework Programme. The innovative principles of the proposed program are determined. The main competencies formed on the basis of the Framework Programme are presented. The features of the development of activity-related foreign language competence not only in everyday life, but also in professional situations are considered. Foreign language communicative competence is a set of skills, abilities and knowledge that allows to learn, work and communicate in a multicultural society and to achieve understanding and interaction with representatives of other cultures. This competence is realized through the development of skills and abilities of the main types of speech activity, covering reception, production, interaction and mediation, and implemented in both written and orally. Developing foreign language communicative competence provides students the opportunity to improve their skills in reading, listening, writing and speaking skills to produce skills to work with texts of different types from all information sources based on already acquired knowledge about the world. The need for targeting purposes, principles, content, teaching methodology and language evaluation of acquired knowledge and skills in accordance with standard professional tasks and skills used in the professional activities is proved. The forms and the criteria for assessing student' skills in German are characterized. The Framework Programme is the basis for planning and organizing classes in German, which are guided by the recommendations of the Common Language Education. The Framework Programme offers ways and possibilities of training in German by orientation to future profession. Development of communicative competence is provided by practical mastery of all kinds of speech and communicative use of German in everyday, common business situations and in professional situations. The main potential of self-evaluation lies in its use as a tool to increase motivation and effective training.

Key words: the Framework Programme, innovative principles, German, student.